

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista: ehdotus neuvoston päätökseksi Europan unionin omien varojen järjestelmästä annetun päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 muuttamiseksi (omien varojen päätös); ehdotus neuvoston asetuksen vuosia 2021–2027 koskevan monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisesta annetun asetuksen muuttamiseksi (rahoituskehysasetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista: ehdotus neuvoston päätökseksi Europan unionin omien varojen järjestelmästä annetun päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 muuttamiseksi (omien varojen päätös); ehdotus neuvoston asetuksen vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisesta annetun asetuksen muuttamiseksi (rahoituskehysasetus) (U 22/2022 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Panu Kukkonen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ympäristöministeriö

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 22.12.2021 ehdotuksensa muuttaa omien varojen järjestelmästä tehtyä neuvoston päätöstä uusien omien varojen käyttöönottamiseksi sekä ehdotuksen muuttaa rahoituskehysasetusta.

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2022 vp

Valtioneuvoston kanta

Omien varojen järjestelmän tulee olla yksinkertainen, läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas. Sen tulee tarjota riittävät ja vakaat resurssit EU:n toiminnan rahoittamiseksi.

EU:n rahoitusjärjestelmän jatkokehittämisen, mukaan lukien uusien omien varojen lähtökohtana tulee olla, etteivät järjestelmään tehtävät muutokset suhteettomasti lisää Suomen maksutaakkaa tai nosta Suomen kokonaisveroastetta taikka aiheuta muuten kohtuuttomia lisäkustannuksia Suomen kansantaloudelle ja talouden toimijoille. Uusia omia varoja koskevien päätösten tulee kuulua jatkossakin jäsenvaltioille.

Valtioneuvosto suhtautuu avoimesti ja rakentavasti EU:n omien varojen järjestelmän, eli rahoituskehityksen tulopuolen, kehittämiseen ottaen huomioon myös elpymisvälineen suunniteltua aikaisemmin aloitetun takaisin maksun rahoittamiseen liittyvät näkökohdat. Uusilla omilla varoilla voidaan esimerkiksi pienentää tarvetta nostaa bruttokansantuloon perustuvia kansallisia rahoitusosuuksia elpymisvälineen lainojen takaisinmaksun takia. Lisäksi EU:n rahoitusta koskevia uudistuksia tehtäessä valtioneuvosto pitää tärkeänä mahdollisten uudistusten yhteyttä unionin keskeisiin tavoitteisiin kuten ilmastonmuutoksen torjuntaan ja EU:n sisämarkkinoiden toiminnan tehostamiseen.

Valtioneuvosto muodostaa tässä kirjelmässä ensivaiheen kantoja komission ehdotuksiin uusiksi omiksi varoiksi sekä rahoituskehysasetuksen muuttamiseksi. Näihin kytkeytyvien muiden ehdotusten, etenkin valmiuspakettiin liittyvien, EU-tason neuvottelut ovat vielä alussa. Jatkotyössä tulee ottaa huomioon eri ehdotusten ristikkäisvaikutukset.

Neuvottelujen tässä vaiheessa valtioneuvosto suhtautuu alustavan myönteisesti komission ehdotukseen siirtää osa jäsenvaltioiden päästökauppatuloista unionin talousarvioon omina varoina: alustavien laskelmien mukaan erityisesti uuden tieliikenteen ja rakennusten päästökaupparjestelmä omana varana vaikuttaisi olevan Suomelle taloudellisesti edullinen. Valtioneuvosto arvioi kuitenkin vielä tarkemmin päästökauppatulojen käyttöönottoa EU:n talousarvion tulonlähteenä ja tarkentaa kantaansa asiaan neuvottelujen edetessä.

Valtioneuvosto arvioi vielä ehdotusta hiilirajamekanismista uutena omana varana kiinnittäen erityistä huomiota edellä kuvattuihin näkökulmiin sekä Suomen neuvottelutavoitteisiin.

Kansainvälistä yritysverouudistusta koskevan OECD-sopimuksen ensimmäiseen pilariin perustuvan kansallisen rahoitusosuuden arviointi omana varana on tässä vaiheessa ennen aikaista, koska pilari 1 -hankkeen täytäntöönpanoa koskevan monenvälisen yleissopimuksen valmistelu on edelleen kesken kansainvälisellä tasolla samoin kuin, että tämän tulevan sopimuksen täytäntöönpanemiseksi EU:ssa annettava direktiiviehdotus on tarkoitus antaa vasta vuoden 2022 puolivälissä.

Suomi on pitänyt tärkeänä, että globaaleihin ongelmiin haetaan ratkaisuja laajassa yhteistyössä OECD-hankkeessa siinä suunnitellulla aikataululla sekä monenvälisen yleissopimuksen avulla.

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2022 vp

OECD:n pilari 1 -hankkeeseen liittyvää tulevaa direktiiviehdotusta ja tarvetta direktiiviin on arvioitava tarkasti sen jälkeen, kun monenvälinen yleissopimus on saatu aikaan.

Kokonaistarkastelussa on tärkeää huomioida myös ehdotusten vaikutus Suomen suhteelliseen maksuosuuteen vuotuisesta EU-budjetista. Kantaa voidaan mahdollisesti tarkistaa, kun asiasta on saatu komission konkreettinen direktiiviehdotus pilari 1 -hankkeen voimaansaattamiseksi EU:ssa.

Valtioneuvosto tukee komission tavoitetta luoda mekanismi, joka mahdollistaisi elpymisvälineen lainojen ennaikaisen takaisinmaksun jo nykyisen rahoituskehyksen voimassaoloaikana. Valtioneuvosto pitää kuitenkin ongelmallisena, ettei komission ehdotuksesta käy riittävällä tavalla ilmi, että ehdotettua mukautusta käytettäisiin yksinomaan elpymisvälineen lainojen takaisinmaksuun. Jatkokäsittelyssä onkin erikseen arvioitava mahdollisuuksia kytkeä automaattinen mukautusmekanismi yksiselitteisesti elpymisvälineen lainojen takaisinmaksuun.

Komissio ehdottaa elpymisvälineen lainojen takaisinmaksuun tarkoitetun automaattisen mukautuksen enimmäismäärän vähentämistä 15 miljardista eurosta 7 miljardiin euroon poikkeuksellisesti vuonna 2027. Tähän valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti. Erityisen ongelmallista olisi, että yleiskatteellisuusperiaatteen mukaisesti, vapautuva 8 miljardin euron osuus mukautuksesta jäisi käyttötarkoitukseltaan avoimeksi ja se voitaisiin käyttää kokonaan uusien menoerien rahoittamiseen, kuten esimerkiksi ilmastotoimien sosiaalirahastoon.

Valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti EU:n budjetin omien varojen käyttämiseen uuden ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston rahoittamisessa. Näin ollen valtioneuvosto suhtautuu erityisen kriittisesti myös voimassa olevan EU:n monivuotisen rahoituskehyksen avaamiseen ja huomattavaan kasvattamiseen, jota komission ehdotuksen mukaan rahaston perustaminen edellyttäisi. Valtioneuvosto suhtautuu siten erityisen kriittisesti komission rahoituskehysasetuksen muutosehdotukseen siltä osin kuin on kyse kehyksen enimmäismäärien kasvattamisesta ilmastotoimien sosiaalirahaston rahoittamiseksi tai vastaaviin tarkoituksiin.

Valtioneuvosto kiinnittää huomioita siihen, että EU:n talousarvion ulkopuolelle on syntynyt merkittäviä rahoitusmekanismeja, jotka eivät ole unionin talousarvion päätöksentekomenettelyjen puitteissa. Tarkemmat kannat näihin seikkoihin muodostetaan asianomaisia valmiuspaketin ehdotuksia koskevissa U-jatkokirjelmissä.

Valtioneuvosto katsoo, että neuvotteluprosessin aikana tulee kiinnittää edelleen huomiota lainsäädäntöehdotusten yhteisvaikutuksiin ja yhteensopivuuteen. Suomen kantoja täydennetään tarvittaessa ehdotuksia ja valmiuspaketin kokonaisvaikutuksia koskevien lisätietojen perusteella.

Valtioneuvosto tarkastelee komission ehdotusten yksityiskohtia ja tarkentaa kantaansa neuvottelujen edetessä. Suomen lopulliset kannat esityksen eri osa-alueisiin muodostetaan lopullisen kokonaisuuden perusteella kansallinen ja eurooppalainen kokonaisuus huomioiden.

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2022 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ympäristövaliokunta on tarkastellut asiaa oman toimialansa kannalta eli keskittyen tieliikennettä ja rakennusten erillislämmitystä koskevan uuden päästökauppajärjestelmän toimivuuteen osana yleistä ilmastopolitiikan ohjausjärjestelmää. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan suhtautuen alustavan myönteisesti ehdotukseen siirtää osa jäsenvaltioiden päästökauppatuloista unionin talousarvioon omina varoina. Ehdotuksen ympäristövaikutukset ovat välillisiä, sillä uusilla omilla varoilla rahoitetaan elpymisvälineen takia otettujen lainojen takaisinmaksua ja ilmastotoimien sosiaalirahastoa. Elpymisvälineestä annettavasta rahoituksesta 37 prosenttia on kohdennettava vihreään siirtymään ja EU:n vuosien 2021—2027 budjetista 30 prosenttia ilmastotoimiin.

Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että EU:n budjetin omien varojen käyttämiseen uuden ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston rahoittamisessa tulee suhtautua kriittisesti. Tämän johdosta on suhtauduttava kriittisesti myös rahoituskehysasetuksen muutosehdotukseen siltä osin kuin se koskee kehyksen enimmäismäärien kasvattamista ilmastotoimien sosiaalirahaston rahoittamiseksi tai vastaaviin tarkoituksiin.

Valiokunta toteaa, että ehdotuksen vaikutuksia tulee arvioida yhdessä EU:n ilmastotoimia koskevan ns. 55-valmiuspaketin käsittelyn kanssa, sillä esimerkiksi siihen liittyvä ehdotus hiilirajamekanismiksi liittyy kiinteästi samaan kokonaisuuteen.

Valiokunta korostaa, että alustavien laskelmien mukaan tieliikennettä ja rakennusten erillislämmitystä koskeva uusi päästökauppajärjestelmä omana varana olisi Suomelle taloudellisesti edullinen. Komission ehdotuksen mukaan huutokauppatuloista ohjattaisiin 25 % EU-budjettiin omina varoina. Suomelle jäisi alustavien laskelmien mukaan käytettäväksi vuosina 2026—2030 vuosittain keskimäärin 640 miljoonaa euroa. Valiokunta korostaa, että päästökauppatulot ovat kokonaisuutena merkittävä tulonlähde. Päästöoikeuksien hinta on noussut voimakkaasti, joten huutokauppatulot ovat kaksinkertaistuneet. Päästöoikeuksien hintakehitykseen liittyy kuitenkin suurta epävarmuutta vallitsevassa tilanteessa, joten tarkkoja arvioita on vaikea tehdä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2022 vp

Helsingissä 28.4.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juha Sipilä kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
varajäsen Pia Lohikoski vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2022 vp Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Heinäkuussa 2020 Eurooppa-neuvostossa sovittiin, että vuoden 2021 jälkeen käyttöön otettavista uusista omista varoista saatavat tulot käytetään elpymisvälineen takia otettujen lainojen ennakko-aikaiseen takaisinmaksuun. Komission 22.12.2021 antamilla ehdotuksilla mahdollistettiin mm. elpymisvälineen ennakko-aikaisen takaisinmaksun rahoittaminen. Elpymisvälineestä rahoitettiin jäsenvaltioiden elpymis- ja palautumiskykyä edistäviä toimia kuten investointeja rajoitetun ajan, jotta voidaan tukea jäsenvaltioiden talouden palautumista covid-19-pandemiasta. Elpymisvälineen 750 miljardin euron (vuoden 2018 hintoina) rahoitus hankittiin pääomamarkkinoilta. Lainaksi otetuista varoista enintään 360 miljardia euroa käytettiin lainojen myöntämiseen ja enintään 390 miljardia euroa avustusmuotoisten menojen kattamiseen. Elpymisvälineen avustusmuotoiseen tukeen liittyvän lainan takaisinmaksu rahoitetaan EU-budjetista.

Kun kuitenkin samassa yhteydessä ehdotetaan ilmastotoimien sosiaalisen rahaston toiminnan rahoittamista näillä uusilla omilla varoilla, jäisi lainojen lyhennykseen vain 5—7 mrd. euroa vuodessa vuosina 2024—2027. Rahasto veisi täten merkittävän osan uusista omista varoista vuoteen 2032 asti.

Ensinnäkin Perussuomalaiset ovat johdonmukaisesti vastustaneet edellä mainittuja rahoitusjärjestelmiä tai elpymisvälineitä alusta asti. Näin siksi, koska lähtökohtaisesti hyvin asioita hoitaneet maat saisivat em. rahastosta mm. vähemmän rahaa kuin toiset maat, jotka ovat hoitaneet esimerkiksi ilmastoasioitansa huonosti. Toisaalta olemme lähtökohtaisesti vastustaneet järjestelmää myös siksi, koska se on osa komission viime kesänä antamaa ns. 55-valmiuspakettia, jossa ehdotettiin muun muassa ilmastotoimien sosiaalirahastoa perustettavaksi. Olemme samaten vastustaneet maamme ylikireää ilmastopolitiikkaa ja hiilineutraaliustavoitetta, joka on asetettu vuoteen 2035.

Kolmanneksi sekä valiokuntaryhmämme että eduskuntaryhmämme on vastustanut asiaa, sillä nyt suunnitelluilla uusilla omilla varoilla on selvästi aiempaa rahoitusmallia kiinteämpi yhteys EU:n tavoitteisiin — ja täten EU:n liittovaltion kehittämiseen. Tämä muiden muassa merkitsisi jatkossa sitä, että EU saisi tulevaisuudessa paremmin valtaa esimerkiksi verotuspolitiikkaan liittyen. Tämäkään kehityssuuntaus ei sovi meille perussuomalaisille.

Niin ikään tulee muistaa, että uudet omat varat lisäävät myös hallinnollisia kustannuksia varsinkin komission puolella. Muutoinkin omiin varoihin liittyvien hallinnollisten vaikutusten arvioiminen jäsenvaltioiden osalta on tässä vaiheessa vaikeaa, koska ei ole tiedossa, luodaanko esimerkiksi hiilirajamekanismin osalta hallinto keskitetysti vai hajautetusti sekä suoritetaanko uusiin omiin varoihin liittyvä EU-maksu suoraan unionille järjestelmää ylläpitävän viranomaisen toimesta (kuten tullit nykyisin) vai kansallisen talousarvioiden kautta. Hallinnollinen kustannus syntyy lähinnä omien varojen taustalla olevien uusien järjestelmien/mekanismien (uusi päästökauppajärjestelmä, hiilirajamekanismi, pilari 1) perustamisesta ja myöhemmästä ylläpitämisestä.

Valiokunnan lausunto YmVL 16/2022 vp
Eriävä mielipide

Lopuksi toteamme valiokuntaryhmänä, että me Perussuomalaiset vastustamme jyrkästi suomalaisten työllään maksamien verovarojen heittämistä EU:n loputtomiin tukikaivoihin. Muutoinkin vaadimme suhteellisuudentajua EU:n uusiin ilmastotoimiin, jotka osuvat jo nyt kohtuuttomasti suomalaisen veronmaksajan kukkaraan.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 28.4.2022

Mauri Peltokangas ps
Sheikki Laakso ps
Petri Huru ps